

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Utrecht, 25 november 2022

Geachte Kamerleden van de Commissie Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

30 november aanstaande vindt het commissiedebat plaats over het onderwijs aan vluchtelingen in het po, vo, mbo en ho. Wij, LOWAN-vo en de VO-raad, informeren u over de problemen die op dit moment aan de orde van de dag zijn op in de Internationale Schakelklassen (ISK's) en die het organiseren van nieuwkomersonderwijs aan jongeren van 12-18 jaar steeds moeilijker maken. Daarnaast vragen wij om actie.

Grote druk op het nieuwkomersonderwijs vo

De oorlog in Oekraïne zorgt voor een grote stroom vluchtelingen naar Nederland. Veel ISK's (maar ook reguliere vo-scholen) werden in korte tijd geconfronteerd met veel aanmeldingen van leerlingen en zijn hard aan de slag gegaan om deze leerlingen goed onderwijs te bieden. Inmiddels duurt de oorlog langer dan gehoopt en daarmee ligt een langer verblijf in Nederland steeds meer voor de hand. Vanaf de zomervakantie is de focus daarom meer verschoven naar de schoolloopbaan en het perspectief in Nederland. Bijna alle Oekraïense leerlingen hebben nu een plek gevonden in het nieuwkomersonderwijs, op de ISK's. Het was hard werken, maar het is gelukt.

Noodopvang – te kortdurend en te grootschalig

Maar, er komen ook steeds meer vluchtelingen uit andere landen ons land binnen, met name via de opvangcentra van het COA, gemeenten en veiligheidsregio's. ISK's waren dat al gewend, maar de aantallen groeien fors. Op de 1 oktobertelling van 2022 staan meer dan twee keer zoveel nieuwkomers ingeschreven dan vorig jaar (19.177 versus 8.819). Daarbij gaat het opvangproces moeizaam en het aantal noodopvanglocaties stijgt enorm.

De zeer kortdurende noodopvang (1-4 maanden) en een veelheid van vaak grote noodopvanglocaties (800 tot 1500 personen geen uitzondering) hebben vele verhuizingen voor deze leerlingen tot gevolg. Door de vaak zeer korte aanwezigheid van leerlingen in een bepaalde regio en de grote groepen leerlingen die zich ineens bij een school melden, wordt het scholen erg lastig gemaakt om goed onderwijs voor deze leerlingen te verzorgen. Daarbij heeft niemand het zicht op het aantal kinderen in de verschillende opvanglocaties en of zij naar school gaan. Van veel kanten horen we dat het onderwijs voor deze groep leerlingen vaak niet geregeld is (van gemeenten, COA, ISK's, andere betrokkenen en de media).

Goed nieuwkomersonderwijs organiseren vrijwel onmogelijk

Het onderwijs organiseren aan zulke grote aantallen, op zeer korte termijn en voor zeer korte duur lukt dan ook vaak niet meer. Bijkomend hebben scholen te maken met tekort aan personeel en huisvesting. Alles werd al uit de kast gehaald om het onderwijs daar waar maar enigszins mogelijk te realiseren. De rek is er nu volledig uit.

Veel kinderen – met name uit de noodopvang en AMV'ers – gaan niet naar school. Dit is onacceptabel. LOWAN-vo heeft op 14 november jl. een korte vragenlijst uitgezet onder de ISK's. Hieruit blijkt dat 60% een wachtlijst heeft. 22% heeft geen wachtlijst, maar heeft ook geen capaciteit meer om nieuwe leerlingen aan te nemen. Slechts 18% geeft aan nog leerlingen op te kunnen vangen.

LOWAN-vo en de VO-raad luiden de noodklok

Wij vragen met klem om er voor te zorgen dat deze kinderen en jongeren naar school kunnen en goed onderwijs kunnen krijgen. Daarom vragen wij het volgende:

1) Opvang anders organiseren: langduriger en kleinschaliger

De opvang moet langduriger en kleinschaliger georganiseerd worden om goed nieuwkomersonderwijs mogelijk te maken. Alle leerlingen hebben recht op onderwijs en de ISK's moeten in staat gesteld worden om dit onderwijs te organiseren.

2) Meer aandacht voor NT2 en duurzame ISK's

Zoals overal in het onderwijs kampen ook de ISK's met een groot tekort aan personeel. NT2-expertise is er nauwelijks meer te vinden. Dit komt mede doordat er geen docentenopleiding NT2 is. Meer aandacht voor NT2 in de opleidingen en meer opleidingsmogelijkheden zijn noodzakelijk. Er werken veel docenten met een flexibel contract in de ISK's. Dit is niet goed voor de duurzame expertiseopbouw die zo nodig is. Door de grote fluctuaties in leerlingenaantallen door het jaar heen, is het moeilijk voor scholen een vaste aanstelling te bieden. Een oplossing hiervoor zou kunnen zijn dat er in iedere regio een ISK is met een bepaalde gegarandeerde omvang (onafhankelijk van leerlingenaantal), zodat we verzekerd zijn van expertise en van nieuwkomersonderwijs.

3) NT2-ondersteuning in regulier onderwijs

We hebben het nieuwkomersonderwijs in het vo goed op de rit staan. De structuur, het aanbod en de eenduidigheid die de afgelopen jaren bereikt zijn met de ontwikkeling van de uitstroomprofielen en leerlijnen voor zowel de ISK als de vervolgschool, staan echter nu onder druk. Dit ondermijnt een succesvolle schoolloopbaan, waaronder de doorstroom naar het vervolgonderwijs. Investeren in het opbouwen van expertise in het regulier onderwijs, met name in het vo en mbo, helpt om de doorstroom vanuit de ISK te verbeteren en sneller mogelijk te maken, waardoor de druk op de ISK's afneemt. Wij vragen daarom het nieuwkomersonderwijs gedurende een langere tijd te faciliteren, zodat het reguliere onderwijs de extra NT2-ondersteuning die nodig is voor een succesvolle schoolloopbaan kan opbouwen en bieden.

4) Wijzig 'aankomstdatum Nederland' in 'eerste schooldag'

Scholen maken vanaf het moment dat een nieuwkomersleerling Nederland binnenkomt twee jaar lang aanspraak op de nieuwkomersbekostiging. Nu het verschil vanwege de wachtlijsten nog groter is tussen aankomstdatum Nederland en de daadwerkelijke eerste schooldag, gaat er veel tijd van de extra bekostigde periode op de ISK af. De groep leerlingen die op de ISK zit (en nog komt) en niet passend aanvullend bekostigd wordt, was al groot en wordt steeds groter. Wij vragen daarom de aankomstdatum Nederland als start van de looptijd van de aanvullende bekostiging te veranderen in de veel passendere datum eerste schooldag. Daarnaast vallen door de vele verhuizingen van leerlingen nu ook gaten in hun schoolloopbaan, waardoor ze feitelijk minder dan twee onderwijsjaren bekostiging krijgen. Een oplossing hiervoor is alleen de daadwerkelijk genoten onderwijstijd mee te laten tellen. Daarnaast zouden ISK's voor leerlingen die de Nederlandse nationaliteit hebben, maar geen Nederlands spreken en daarom aangewezen zijn op de ISK, ook de nieuwkomersbekostiging moeten ontvangen.

5) Laat de kilometergrens los voor ISK's

Met de spoedwetgeving die is ingericht om iets eenvoudiger onderwijs vorm te kunnen geven voor Oekraïense leerlingen, is onder andere geregeld dat een nevenvestiging die ingericht is als een tijdelijke onderwijsvoorziening ook buiten de bestaande drie kilometergrens gevestigd mag worden. Dit helpt, het biedt scholen en besturen de ruimte om in een groter gebied een geschikte locatie te vinden. Maar dit is nu echter alleen mogelijk voor deze zeer specifieke doelgroep. Wij vragen om dit zo snel als mogelijk ook mogelijk te maken voor de gehele doelgroep van de ISK's.

Ieder kind heeft recht op onderwijs in Nederland

Artikel 28 van het verdrag inzake Rechten van het Kind schrijft voor dat ieder kind recht heeft op onderwijs. Laten we er op korte termijn voor zorgen dat dit recht ook voor alle nieuwkomersleerlingen in de praktijk wordt gebracht. Investeer structureel in het onderwijs aan nieuwkomers. Kinderen ervaren veel stress, mede door slechte huisvesting, vele verhuizingen en het niet naar school kunnen. Ze kunnen niet bouwen aan relaties en hun toekomst. Dit belemmert hen weer tot leren komen als ze eindelijk wel naar school gaan. Ook deze kinderen verdienen een toekomstperspectief en het is in ons aller belang dat zij volwaardig mee kunnen doen aan de maatschappij.

Met vriendelijke groet,

Namens de VO-raad,

Henk Hagoort,
Voorzitter

Namens LOWAN-vo,

Hariëtte Boerboom,
Voorzitter

